

Vensters - thema 1

Concepten van begaafdheid

VENSTER 1

Kim Verhoeve, hoogbegaafdheidsspecialist, master Educational Needs, specialist meer- en hoogbegaafdheid STWT (Stichting Openbaar Basisonderwijs Westelijke Tuinsteden)

Hoe speelt jouw visie op (hoog)begaafdheid een rol in jouw dagelijks werk?

Mijn visie op (hoog)begaafdheid draait om het erkennen van diversiteit in talenten en de unieke leerbehoeften die daarmee gepaard gaan. In mijn dagelijks werk betekent dit dat ik verder kijk dan alleen hoge cognitieve capaciteiten: ik focus op het volledige spectrum van de ontwikkeling, waaronder sociaal-emotionele, creatieve en executieve vaardigheden. Psycho-educatie speelt hierin voor mij een cruciale rol, omdat het leerlingen en hun omgeving inzicht geeft in wat (hoog)begaafdheid werkelijk inhoudt – het neemt stigma weg en vergroot begrip.

Ik geloof sterk in het stimuleren van eigenaarschap bij leerlingen. Door hen actief te betrekken bij hun leerproces en keuzes in het onderwijsaanbod te geven, vergroot ik hun motivatie en zelfvertrouwen. Dit betekent maatwerk: begeleiding en onderwijs afgestemd op hun interesses, leerstijl en persoonlijke doelen. Zo ontstaat een dynamisch leerklimaat waarin (hoog)begaafde leerlingen niet alleen cognitief, maar ook persoonlijk kunnen groeien. Hierbij werk ik vanuit een ecologische aanpak: ik betrek ouders, leraren en eventuele andere professionals om het kind heen, zodat het ondersteuningsnetwerk zo optimaal mogelijk gaat aansluiten bij de behoeften van de (hoog)begaafde leerling.

VENSTER 2

Kim Verhoeve, hoogbegaafdheidsspecialist, master Educational Needs, specialist meer- en hoogbegaafdheid STWT (Stichting Openbaar Basisonderwijs Westelijke Tuinsteden)

Wat heb jij nodig om die visie steeds weer verder 'aan te scherpen' / te ontwikkelen?

Om mijn visie op (hoog)begaafdheid steeds verder aan te scherpen combineer ik samenwerking met professionals, mijn dagelijkse praktijk en voortdurende kennisontwikkeling. Samen met collega's en experts reflecteer ik kritisch, bespreek ik casuïstiek en vraag ik gericht om feedback aan de professionals waarmee ik werk. Zo probeer ik blinde vlekken te voorkomen, ontdek ik frisse invalshoeken en actualiseer ik mijn aannames. In de klas observeer ik leerlingen nauwgezet en zet ik kleinschalige onderzoeken op, waarmee ik theorie en praktijk cyclisch toets en mijn aanpak probeer te verfijnen.

Naast deze aanpak in de dagelijkse praktijk binnen het onderwijs, reserveer ik structureel ruimte om de nieuwste onderzoeken, lezingen en interviews over (hoog)begaafdheid te volgen. Dat houdt me op de hoogte van innovatieve, didactische methoden en opkomend beleid. Door continu te leren en het geleerde direct toe te passen, samen met reflectie op wat werkt en wat niet, streef ik ernaar mijn visie levendig, scherp en toekomstgericht te houden. Zo garandeer ik dat mijn aanpak van (hoog)begaafdheid niet stilstaat, maar blijft groeien met de leerlingen die ik begeleid.

VENSTER 3

Mariëtte van Hazendonk, hoogbegaafdheidsexpert MindMe en teamleider Leerplicht-RMC Regio Midden-Brabant

Wat is volgens jou de grootste kans die een leerplichtambtenaar heeft om een positieve bijdrage te kunnen leveren aan onderwijs aan kinderen met kenmerken van (hoog)begaafdheid?

(Hoog)begaafde kinderen, en vaak ook hun ouders, kunnen zich niet gezien, gehoord en begrepen voelen binnen het reguliere onderwijssysteem. Daarnaast ligt een gebrek aan uitdaging, aansluiting en een passende manier van kennisoverdracht op de loer. Dit alles kan leiden tot gevoelens van eenzaamheid, depressie, schooltrauma, verveling, frustratie, onderpresteren of zelfs schoolverzuim en uitval. Een leerplichtambtenaar is neutraal en kan helpen wanneer er sprake is van een mismatch. Kan verbinding leggen met het samenwerkingsverband en als mediator optreden als de relatie tussen ouders en school onder druk staat. Een leerplichtambtenaar kan tevens de vertaalslag maken als de andere manier van denken, voelen en 'zijn' niet begrepen wordt. Samen met het kind, de ouders, school, het samenwerkingsverband, hulpverleners en andere betrokkenen kan gezocht worden naar oplossingen die beter aansluiten bij de behoeften. Denk daarbij aan het voeren van gesprekken zonder oordeel, het bieden van maatwerk, het inzetten van de Variawet of het meedenken in het creëren van passend onderwijs. Ook kan een leerplichtambtenaar bewustwording creëren en bouwen aan een omgeving waarbinnen (hoog)begaafden mogen zijn wie ze zijn en hun talenten tot ontwikkeling kunnen komen. Zo kan schooluitval worden voorkomen en blijft het kind verbonden met school en maatschappij. Als een leerling de ruimte krijgt om te groeien en te bloeien, hebben zowel de leerling als de maatschappij daar baat bij, ook in de toekomst.

VENSTER 4

Mariëtte van Hazendonk, hoogbegaafdheidsexpert MindMe en teamleider Leerplicht-RMC Regio Midden-Brabant

Waarom zouden ouders minder huiverig moeten zijn om een leerplichtambtenaar te betrekken bij de zorg om hun kind?

Een leerplichtambtenaar kan veel betekenen voor (hoog)begaafde kinderen die vastlopen in het onderwijs of voor ouders die zorg hebben om hun kind. Maar al te vaak worden zij gezien als klassieke handhavers. In werkelijkheid is hun rol veel breder. Handhaven is slechts een zeer klein onderdeel van hun wettelijke taak. Sinds de invoering van de Methodische Aanpak Schoolverzuim ligt de focus meer op zorg dan op straf. Leerplichtambtenaren zijn er juist om te helpen bij dreigend verzuim, thuiszitten of uitval. Zij gaan op zoek naar de achterliggende, belemmerende oorzaken. Ze voeren gesprekken, stellen de juiste vragen en brengen de situatie in kaart. Als een spin in het web leggen zij verbindingen. Verbindingen tussen samenwerkingsverband, school, ouders, zorg en andere betrokkenen.

Voor (hoog)begaafde kinderen die vastlopen of dreigen vast te lopen, kunnen zij meedenken over maatwerkoplossingen zoals verrijkingsprogramma's, aangepaste leertrajecten of wettelijke mogelijkheden. De leerplichtambtenaar is geen tegenpartij, maar een waardevolle, neutrale partner die helpt het recht van het kind op een ononderbroken ontwikkelingsproces te beschermen. Eigenlijk zouden we moeten spreken van een 'ontwikkelrechtambtenaar' in plaats van een leerplichtambtenaar. Dat sluit veel beter aan bij hun daadwerkelijke werkzaamheden.

VENSTER 5

Renée Ausems, leerplichtambtenaar en 'aanjager' van het thuiszitterspact met specialisatie op hoogbegaafdheid

Wie zou je graag samen om tafel zien als het gaat om de zorg voor kinderen met kenmerken van (hoog)begaafdheid (en uiteraard waarom die personen)?

Als het gaat om de zorg voor (hoog)begaafde kinderen zit een leerplichtambtenaar graag samen om tafel met het kind, de ouders, de mentor of intern begeleider van de school, een specialist op het gebied van (hoog)begaafdheid (zoals een talentbegeleider of orthopedagoog), en indien nodig iemand van het samenwerkingsverband. Elk van deze partijen heeft een ander perspectief op het kind: ouders kennen hun kind het beste, school ziet het dagelijks functioneren en specialisten kunnen helpen bij het duiden van gedrag en het bieden van passende ondersteuning. Een leerplichtambtenaar kan de verbindende rol vervullen: zorgen dat iedereen elkaar begrijpt, dat er ruimte is voor maatwerk (zoals via de Variawet), en dat het recht op een ononderbroken ontwikkelingsproces centraal blijft staan. Samen kunnen we voorkomen dat een kind vastloopt en kunnen we ervoor zorgen dat het onderwijs aansluit bij zijn of haar talenten en behoeften.

VENSTER 6

Renée Ausems, leerplichtambtenaar en 'aanjager' van het thuiszitterspact met specialisatie op hoogbegaafdheid

Wat zijn drie belangrijke dingen die een school kan doen om te voorkomen dat betrokkenheid van de afdeling leerplicht nodig is?

Om te voorkomen dat de afdeling leerplicht betrokken moet worden, is het belangrijk dat scholen vroegtijdig signalen van verzuim of vastlopen oppikken en hierover open communiceren met ouders en leerlingen. Daarnaast helpt het als het onderwijs voldoende uitdaging en maatwerk biedt, zeker voor (hoog)begaafde kinderen. Als het onderwijs goed aansluit bij de behoeften van het kind, is de kans op uitval veel kleiner. Tot slot is een goede samenwerking met zorgpartners en het samenwerkingsverband cruciaal om tijdig passende ondersteuning te kunnen organiseren.

VENSTER 7

Marije Zuidervaat, ambulant begeleider met specialisme begaafdheid

Hoe speelt jouw visie op (hoog)begaafdheid een rol in de manier waarop jij scholen begeleidt?

In mijn begeleiding van scholen staat één uitgangspunt centraal: goed onderwijs is onderwijs dat aansluit bij de educatieve behoeften van álle leerlingen. Dat geldt dus ook voor (hoog)begaafde leerlingen. In mijn ogen kan ieder kind groeien, mits het gezien wordt in zijn of haar kracht. Daarom stimuleer ik scholen om niet alleen te kijken naar prestaties of gedrag, maar juist naar de talenten en het potentieel daarachter. Gedrag is vaak een signaal; door daar met een open blik naar te kijken, ontstaat ruimte voor écht passend aanbod.

Ik help teams om vanuit vertrouwen te werken en een rijke leeromgeving te creëren waarin (hoog)begaafde leerlingen worden uitgedaagd én zich veilig voelen. Dit vraagt soms om het loslaten van standaardroutes en het durven denken in maatwerk. Of het nu gaat om compacten, verrijken of het versterken van executieve functies: het begint bij het zien van het kind. Mijn rol is om scholen daarin te begeleiden, te inspireren en te ondersteunen – zodat ieder kind de kans krijgt om echt tot bloei te komen.

Annelies de Munck, schoolpsycholoog en onderwijsadviseur bij het ABC / Day a Week School, RITHA-/ECHA-specialist en docent

Welke praktische stappen kunnen scholen nemen om van een traditioneel transactioneel model te evolueren naar een inclusiever, interactioneel en transformationeel model van (hoog)begaafdheid?

Een belangrijke voorwaarde is dat een schoolteam een gezamenlijke visie op talentontwikkeling ontwikkelt op basis van up-to-date kennis. Leraren zien dan hoe talent ontstaat in de wisselwerking tussen leerling en omgeving. Hun centrale vraag wordt: wat hebben kinderen nodig om talent te ontwikkelen?

Een volgende stap is die van 'signaleren' naar 'stimuleren en signaleren wat werkt'. Stimuleren betekent allereerst een sensitieve, rijke leeromgeving bieden, waarin kinderen zich herkennen in taal en cultuur en tegelijk worden uitgedaagd met nieuwe prikkelende ervaringen en kennis. Daarnaast gaat het om denkactiviteiten die analytisch, kritisch en creatief denken uitlokken, gekoppeld aan een thema, het curriculum en op zichzelf staand. Denkvaardigheden groeien wanneer je ze structureel stimuleert. Let wel, werkvorm en omgeving doen ertoe. Denk bijvoorbeeld aan niet-frontaal lesgeven, activerende werkvormen en samenwerking in willekeurige groepen met ruimte voor dialoog en reflectie.

Leraren ervaren dat dit waardevol is voor alle leerlingen, zeker wanneer ze uitwisselen wat werkt en wat ze zien gebeuren: onder welke omstandigheden zijn kinderen betrokken en hoe vallen ze op in hun denken? Zo ontdekken ze hoe ze denkactiviteiten enthousiast en nieuwsgierig kunnen aanbieden, met waardering voor inspanning en denkprocessen. Daardoor laten kinderen meer van zichzelf zien en wordt inspelen op hun behoefte aan uitdaging gemakkelijker.

Een andere belangrijke stap is leerlingen actief betrekken bij beslissingen over hun leerproces, bijvoorbeeld door keuzevrijheid in opdrachten, formatief evalueren, kindgesprekken en persoonlijke doelen. Wanneer leraren en leerlingen samen inzicht krijgen in het leerproces en in persoonlijke drijfveren en ambities, vergroot dat de kans op passende leerroutes en talentontwikkeling!